

prikazi knjiga

Marija Kaštelan-Macan

Edicija "Istaknuti profesori"

Nakladnik: Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije; glavna urednica edicije: Marija Kaštelan-Macan; urednici: Branko Kunst i Sandra Babić; CIP dostupan u katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 717409; 96 stranice, 29 fotografija, meki uvez, format A5.

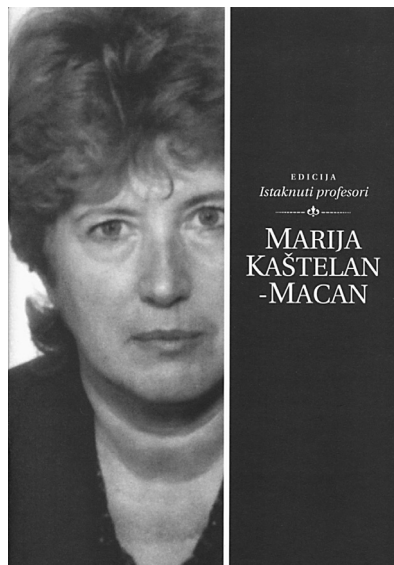
Nedavno je objavljena sedma knjižica iz edicije "Istaknuti profesori", posvećena dugogodišnjoj profesoricu Zavoda za analitičku kemiju Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu profesoricu emeritus Mariji Kaštelan-Macan.

U knjižici svoja sjećanja o profesoricu Mariji Kaštelan-Macan iznose njezini bliski suradnici s Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije i izvan njega, oni s kojima je znanstveno surađivala i otkrivala nove zakonitosti kromatografskog procesa na tankom sloju, oni s kojima je surađivala prilikom osnivanja AMACIZ-a, zbora, uređivanja društvenog Glasnika, obilježavanja 100. obljetnice rođenja nobelovca Vladimira Preloga. Govore o njoj dok je bila mlada asistentica, nastavnica, mentorica, šefica, prva dekanica našega Fakulteta, kao i o vremenu kada je bila pomoćnica ministra u Ministarstvu razvitka i obnove, tako da čitateljima pružaju cjelovitu sliku o profesoricu Mariji Kaštelan-Macan. Želeći se zahvaliti profesoricu za sve dobro što im je pružila, svoja sjećanja napisali su prof. dr. sc. Š. Cerjan Stefanović, prof. dr. sc. A. Horvat, prof. dr. M. Petrović, prof. dr. sc. V. Tomašić, B. Tkalčec, prof. dr. sc. S. Turina, dr. sc. K. Kovačević, J. Hansal, G. Sušić, N. Starc.

U knjižici je prikazana znanstvena, nastavna i stručna djelatnost profesorice Marije Kaštelan-Macan kojima je promicala visoke standarde kvalitete kako u edukaciji tako i u znanosti. Profesorica Kaštelan-Macan istaknuta je hrvatska znanstvenica, poznata i priznata u nas i u međunarodnoj znanstvenoj javnosti. U svojem znanstvenom radu od početka se bavi analitičkim tehnikama odvajanja, posebice kromatografijom. Pripada pionirima znanstvenoga pristupa kromatografskom sustavu. Kao istaknuti nastavnik na nastavnom je polju razvila u nas i unaprijedila moderni dio kemijske analize, o čemu je prezentirala, u zasebnoj knjizi, nove poglede na kemijsku analizu u sustavu kvalitete. Uz istaknutu nastavnu i znanstvenu djelatnost profesorica Marija Kaštelan-Macan ima velike zasluge za razvoj i napredak Fakulteta. Svojim zalaganjem bitno je pridonijela osamostaljenju Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije te bila njegova prva dekanica. Velik dio svog vremena posvetila je promicanju imena i djelovanja Fakulteta, ističući njegovu dugu tradiciju, velika imena koja su ga utemeljila i vodila.

Profesorica Marija Kaštelan-Macan u potpunosti zaslužuje da bude svrstana u istaknute profesore FKIT-a, pri tome ne gledajući samo na njezin znanstveni i nastavni rad, već i na onu treću dimenziju, koju pravi sveučilišni profesor mora imati, a to je višestruko djelovanje u životu fakulteta, sveučilišta pa i cijelog društva.

Povodom izlaska knjižice, 16. studenoga 2009. godine održano je svečano predstavljanje knjižice na Fakultetu kemijskog inženjerstva i tehnologije uz prisutnost obitelji, članova Fakultetskog vijeća, suradnika i prijatelja profesorice Marije Kaštelan-Macan. Svečanost je otvorio dekan FKIT-a prof. dr. sc. Stanislav Kurajica, a knjižicu su predstavili urednici profesor emeritus Branko Kunst i

profesorica Sandra Babić. Na kraju svečanosti profesorica Marija Kaštelan-Macan lijepim je riječima i svojim sjećanjima zahvalila svima koji su dali svoj doprinos knjižici.

Branko Kunst
Sandra Babić

Biografija

MARIJA KAŠTELAN-MACAN rođena je u Dubrovniku 23. svibnja 1939. Osnovno i gimnazijsko školovanje polazila je u Zagrebu, gdje je 1957. maturirala na V. gimnaziji. Na Tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirala je 1962., magistrirala 1968. te 1973. obranila disertaciju "Teorijska razmatranja kromatografskog procesa na tankom sloju" nakon čega napreduje u zvanjima. Znanstvena suradnica je od 1975., docentica od 1977., izvanredna profesorica od 1982. te od 1987. redovita profesorica na današnjem Fakultetu kemijskog inženjerstva i tehnologije (FKIT). U trajno zvanje redovitoga profesora izabrana je 1999. Umirovljena je 31. prosinca 2007., a Senat Sveučilišta u Zagrebu izabire je 2008. u počasno zvanje *professor emeritus*.

Na Fakultetu je obavljala više dužnosti od kojih treba istaknuti da je bila prva dekanica novoutemeljenoga Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije. Aktivno je sudjelovala u radu sveučilišnih odbora i povjerenstava.

Inicirala je i koordinirala proslavu 75. obljetnice tehničkih fakulteta 1994., a 2006.–2008. bila je predsjednica Organizacijskog odbora obilježavanja 100. obljetnice rođenja nobelovca Vladimira Preloga.

U razdoblju 1995.–2000. bila je pomoćnica ministra u Ministarstvu razvitka i obnove za Nacionalne razvojne programe. Dužnost predsjednice Savjeta za zaštitu okoliša RH pri Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva obavljala je 2004.–2005.

Marija Kaštelan-Macan, razvila je vrlo razgranatu i plodnu znanstvenu djelatnost, a njezini su znanstveni radovi prepoznati i na svjetskoj razini. Objavila je 135 znanstvenih radova, od čega 58 u

časopisima citiranim u CC/SCI bazi podataka, te aktivno, kao organizator i/ili predavač, sudjelovala na stotinjak međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova.

Područja njezina znanstvenoga interesa su kemijska analiza okoliša, kemijska analiza u sustavu kvalitete, kromatografske metode u zaštiti okoliša, kemometrijska optimizacija modernih separacijskih procesa. Područje njezina posebnoga interesa je povijest kemijsko-inženjerskog studija te u posljednje vrijeme hrvatsko nazivlje u analitičkoj kemiji.

Bila je voditeljica tri znanstvena i jednog tehnološkog projekta Ministarstva znanosti i tehnologije, suvoditeljica projekta EU FP6 te voditeljica međunarodnog projekta UKF. Od 2007. vodi projekt Hrvatsko nazivlje u analitičkoj kemiji.

Autorica je znanstvenih knjiga: *Vizionari kemijsko-inženjerskog studija* (2004.) i *Plošna kromatografija* (sa S. Turinom i M. Medić-Šarić) (2006.). Pozvana je autorica poglavlja *Pesticides* u svjetski poznatom priručniku *Handbook of Thin-Layer Chromatography* (sa S. Babić) (2003.).

Svoj interes za povijest struke iskazala je u autorstvu dviju monografija, pokretanju, uređivanju i pisanju edicije *Istaknuti profesori* te pisanju brojnih članaka u monografijama i časopisima. Uredila je više knjiga u kojima se promiču vrijednosti i osobe koje su djelovale u polju kemije i kemijskoga inženjerstva, a kao urednica Hrvatskoga biografskoga leksikona LZ "Miroslav Krleža" napisala je i uredila pedesetak biografija istaknutih hrvatskih kemičara i kemijskih inženjera iz zemlje i svijeta.

Autorica je dviju izložba vezanih za povijest kemijsko-inženjerskog studija i njegovih vizionara te suautorica više izložba na sveučilišnoj i nacionalnoj razini.

Nezanemariva je i njezina uloga kao člana utemeljitelja AMACIZ-a, jedne od prvih i najuspješnijih AMAC udruga u nas, a 2002.–2007. bila je glavna urednica društvenoga *Glasnika*. Jedna je od utemeljitelja udruge Hrvatski laboratoriji i pokretač njezina *Glasila* u kojemu promiče kvalitetu i etiku laboratorijskoga rada kao preduvjeta za ravnopravno uključivanje u svjetsku razmjenu znanja i informacija.

Posebice ističemo njezin udio u osmišljavanju, koordiniranju i provedbi opsežnoga dvogodišnjeg Participacijski projekt UNESCO-a i Ministarstva kulture "Obilježavanje 100. obljetnice rođenja nobelovca Vladimira Preloga". Nositelj projekta je Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu. Projekt je znanstvenim skupovima, knjigama, izložbama, radionicama, predavanjima i medijskim istupima bitno pridonio promicanju imena i djela Vladimira Preloga i hrvatske kemije, posebice među mladima.

Članica je više strukovnih i drugih udruga: International Water Association (London), Hrvatskog društva kemijskih inženjera, Hrvatskih laboratorija, CROLAB-a (utemeljiteljica, počasna članica), Kluba dekana, Društva diplomiranih inženjera i prijatelja FKIT-a, Eko-Liburnije (pocasna članica), humanitarne udruge Deša (pocasna članica).

Za svoj je rad dobila više priznanja i nagrada, među kojima ističemo Red Danice Hrvatske s likom Katarine Zrinske 1996., Red Danice Hrvatske s likom Blaža Lorkovića 1997., Red Hrvatskoga pletera 1997., Nagradu Fran Bošnjaković Sveučilišta u Zagrebu i Nagradu Franjo Hanaman za promicanje imena Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije.

Prema podacima u knjižici *Marija Kaštelan-Macan, priredili B. Kunst i S. Babić*

u spomen

Mr. sc. TIBOR TÓTH (1947.–2009.)

6. studenoga 2009. prerano nas je napustio Tibor Tóth, po svojoj temeljnoj izobrazbi kemičar – mr. sc. kemijskih znanosti iz polja teorijske kemije – i informatolog prema svome opredjeljenju.

Svima koji su radili s njim, kojima je bio kolega, učitelj i savjetnik i bez iznimke dragi i duboko human čovjek s dosljedno postavljenim ciljevima – i životno i radno – uvijek je bio spreman pomoći, prenositi svoja znanja, raditi u organizaciji istraživačkih projekata, konferencija, radionica i seminara. Njegov pionirski doprinos uvođenju i razvitku informacijskih znanosti u Hrvatskoj – s počecima zajedničkog entuzijastičkog rada s profesorom Težakom u Referalnom centru Sveučilišta u Zagrebu (RC) – nastavio se tijekom cijeloga njegovog radnog vijeka do posljednjeg daha.

Mladim istraživačima danas ne može biti dovoljno naglašeno kako su izgledali počeci *online* pretraživanja baza podataka 70-ih godi-

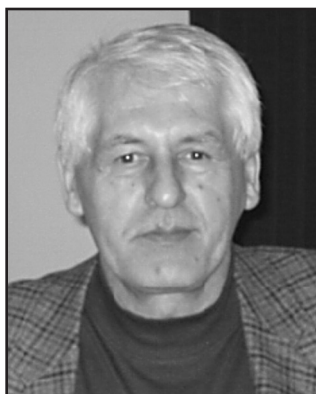

Foto iz "Plivinog" arhiva

na prošlog stoljeća, kada nije bilo HTTP-a, niti svjetske mreže, niti Interneta. Početak procesiranja kemijskih informacija s magnetnih vrpca na koje se RC pretplatio još 1972. godine pripadao je Tiboru i Ivanu Rusanu. RC je kupovao tri računalom čitljive datoteke – rekli bismo baze podataka na magnetnim vrpcama – *Chemical Titles* (CT), *Chemical Abstracts Condensates* (CACon) i *Chemical Abstracts Service Source Index* (CASSI). Najbolje tada raspoloživo računalo u SRCU raspolagao je samo s nekoliko stotina MB kapaciteta. Ta je činjenica primorala mlade informatičare da odustanu od bilo kakvih ideja o retrospektivnim pretraživanjima kemijske literature, pa su mogli razmišljati samo o selektivnoj diseminaciji informacija, odnosno o pretraživanju uvijek najnovije pristigle magnetne vrpce s profilima korisnika. U to vrijeme bilo je to prvo revolucionarno pretraživanje informacija koje nije bilo "pješice".